

Tilstede: Bjørn Arild Sveen Mari Jacobsen Garmo Tom Hjemseteren Are Endal Rognes Line Lund Fjellvær Astrid Brusset Sigurd Alme Ragnhild Eklid Bernhard Svendsgard Olav Søderberg Kari Bental	Forfall: Tore Ulvund Torbjørn Utigard Simon Heier	Dato:15.08.2023 Sted: Hjerkin Referent: Signe Hjeltestad Jørgensen
---	--	--

Prosjektgruppemøte Snøhetta

1. Nytt siden sist

1.1. Scenarioanalyser

Miljødirektoratet har informert om at de ikke hadde ressurser til å innfri ønsker om ytterlige scenarioanalyser i Snøhetta. Av alle villreinområdene var det kun Rondane som fikk tildelt scenarioanalyser.

1.2. Fagdag landbruk og villrein

Fagdag for villrein og landbruk ble gjennomført på Oppdal 09.08. Representanter fra beitelag og organisasjoner, veterinærinstituttet, kommuner, villreinsenteret, nasjonalparkstyre og statsforvalteren var tilstede. Representant fra Hol sankelag deltok også på møtet og holdt innlegg om erfaringer man gjorde seg i Nordfjella i forbindelse med tiltak på salteplasser knyttet til CWD og smittespredning. Dagen ble avsluttet med gode diskusjoner i gruppearbeid.

Oppsummering av kunnskapsbehov og forslag til tiltak som ble diskutert på fagdagen:

- Mer kunnskap om *Nematodirus battus* og andre parasitter sin virkning på rein
- Mer kunnskap om salteplasser og parasitter
  - Tilskudd til tiltak
  - Gjennomgang av rutiner knyttet til salteplasser
  - Gjennomgang av rutiner knyttet til parasittbehandling og behov for mer kunnskap om temaet
- Kartlegge forekomst av *N. battus* på lam i Knutshø
- Mer kunnskap om predasjon på villrein
- Beitekartlegging i Knutshø

- Går rein og sau godt sammen?
- Effekt av salt på lammevekter
- Ferdsløse → ble trukket fram som et stort problem for villreinen og i gruppearbeidet var møtedeltakerne positive til tiltak som f.eks:
  - Stenging av veger
  - Innføring av sykkelforbud
  - Åpne/stengetid på veger
  - Stopp og parkeringsforbud
  - Redusere total mengde ferdsel

1.3. Tiltak foreslått på møte for bestandsforvaltning:

12. juni ble det avholdt møte med tema bestandsforhold, med deltakere fra NINA, sekretærer for villreinutvalgene i Snøhetta og Knutshø og norsk villreinsenter. Vi går gjennom forslagene til tiltak som kom fram på møtet og diskuterer dem:

Forbedre tellinger, f.eks bruk av helikopter ved strukturtellinger.

- Positivt: Blir mer effektivt og får talt flere dyr/flokker.
- Negativt: Kan ikke skille på simle/ungdyr. Det går kanskje greit likevel siden jaktkort er utforma sånn, samt noen av kvalitetsnormpunktene.

Fra drøftingen:

- Kunne man hatt bedre kamera/utstyr på helikopter for å kunne skille ungdyr/simle? Tror kanskje det blir for vanskelig uansett kvalitet på kameraet.
- Den tradisjonelle måten for strukturtelling er å være på bakken og ta bilder av fostringsflokker.
- Kanskje en kombinasjon av bruk av helikopter for å se flere flokker, og et par ganger ned på bakken i tillegg.
- Mer bruk av helikopter blir en forstyrrelse. Men samtidig må man vurdere hvor mye vedre datagrunnlag man får opp mot forstyrrelsen. Vi skal jo redusere forstyrrelse, så er dette nødvendig? Mer data er veldig nyttig. Folk kritiserer ofte faktagrunnlaget. Kunnskapsgrunnlaget er et spørsmål som kommer om og om igjen, så dette med metodikk bør i alle fall beskrives. Det å telle fra bakken er jo også forstyrrende. Hvis man bare flyr over så forstyrrer man ikke så mye, men om helikopteret blir hengende over og lager skygge, da blir dyrene stressa. Man ser at fluktavstanden ikke er så lang fluktavstand når man flyr over.
- Kanskje kunne helikopter vært mer aktuelt i vest enn i øst.
- Må man gjennomføre tellinger hvert år? Ja, fordi det handler om hva man tildeler i jakt, og man trenger det for å se effekt av jaktregime. Tellingene er også viktig kilde til data for klassifiseringer etter kvalitetsnormen. Viktig med data fra hvert år.
- Kunne det vært et prøveprosjekt hvor man gjorde begge deler en stund, og så vurderer om det egentlig er en stor forskjell og mye bedre resultater ved helikoptertelling.
- Kunne man også målt stressrespons? Det kan nok bli vanskelig.

- Kunne man sett noe på hvilket tidspunkt man gjennomfører strukturtellinga? I mange områder så kommer ikke bukkene inn i fostringsflokkene før ganske seint, så en burde nok gjøre det ganske seint på høsten.
- Hender det er borte en mengde dyr som man ikke kan forklare. Tellingene er aldri 100 %. Ikke alltid man kan forklare dyr som blir borte. Ting som snøskred kan jo skje uten at man får det med seg.

Konklusjon: *Tiltaket forkastes ikke, men det stilles litt spørsmål ved økt forstyrrelse ved bruk av helikopter.*

Innføre digitale jaktkort

- Vil fremme rapportering

Fra drøftingen:

- Problem med dårlig dekning i fjellet. Ved digitale jaktkort vil man bli pålagt å ha batteri på telefonen, hvordan kan du pålegge det når du ligger i fjellet i dagevis. Det er en mulig problematikk, men man kan ta et skjermbilde, og kortene er sporbar hvis det skulle være tvil. Rapportering kan jo skje når man kommer ned i dekning igjen.

Konklusjon: *Tiltaket blir med videre.*

GPS-merking/forvaltningsmerking

- Viktig for å kunne måle effekt av tiltak og se endringer i arealbruk.
- Kostbart, men kostnadene kan reduseres ved fellesprosjekt.

Fra drøftingen:

- Forvaltningsmerking er Mattilsynets bord. Det er kanskje på tide å løfte den diskusjonen litt. Bør innhente tilbakemelding fra Mattilsynet. GPS-merking kan være veldig verdifullt.
- Bør ikke GPS-merke dyr for mye heller, men kanskje det er nødvendig. Må begrense omfang i tid og antall dyr.
- Begynner å bli noen år siden det var GPS-merking i Snøhetta (9-10 år siden). Kan jo ha kommet en del endringer, så tror det hadde vært bra.
- Faren er jo at man blir litt for «avhengig» av slik informasjon i forvaltninga, eller at folk tenker at GPS-posisjonene forteller oss alt om hvor reinen er. Kan også oppstå en forventning om forvaltning basert på hvor reinen er akkurat nå med åpning og stenging av løyper, varsling av hvor reinen befinner seg til enhver tid osv.
- En ting man fryktet da man begynte å GPS-merke var nettopp at merkinga skulle få noen til å tenke at «her har det ikke vært GPS-merka dyr, da kan vi bygge her», men egentlig har det motsatte skjedd. GPS-merking har vist at dyrene også er i områder man tidligere trodde at de ikke benyttet seg av.
- GPS-merkinger kan også bidra til å gi faglig tyngde til ulike tiltak og til rapporter osv.

- Kan man skjerme data slik at folk ikke kan oppsøke dyrene når GPS-posisjonene blir tilgjengelig? I dag er de jo tilgjengelig i dyreposisjoner.no med 14 dagers forsinkelse. Kan jo kanskje skjerme det mer, men vil jo kanskje bli et trykk på å få resultatene ut.
- GPS-merking har stor påvirkning på dyrene, på enkeltindivid. Den dataen vi får er veldig verdifull, sett opp mot de få individene som får ekstra belastning. Koble inn mattilsynet og få dem til å si noe om det. På departementsnivå vil de sjekke med mattilsynet, så fint å ha snakka med dem allerede.

Konklusjon: *Tiltaket tas med videre, men må se på varighet og omfang. Mattilsynet sjekkes.*

Bedre rapportering

Fra drøftingen:

- I år deles det ut fiskevekter til alle som har kalvekort. Dele ut vekter er godt tiltak. Veiestasjoner og masse tilgjengelige vekter senker terskelen for å få det gjort.
- Jegerne rapporterer også inn observasjoner i appen «sett og skutt», hvor de melder fra om alt de har sett, men det er jo veldig usikkert ettersom man kan se de samme dyrene mange ganger osv. Kunne man lagt inn at jegere skal rapportere hvor man ser dyr? Finnes et system for dette i «Artsobservasjoner». Det kan jo alle bruke, men dette er kanskje ikke så godt kjent. Mer innrapportering av hvor folk ser villrein kunne vært litt interessant. Oppfordre alle, folk som går tur osv. til å bruke artsobservasjoner- appen. Det kan bidra til å gi et litt mere utfyllende bilde. Appen er ikke så veldig brukervennlig så det må gjøres noe med. Observasjoner lagt inn i «Artsobservasjoner» kommer også inn i artskart som forvaltninga bruker. Supert når folk legger inn bilde også.

Konklusjon: *Enig om at tiltaket tas med videre.*

Innsamling av avføringsprøver

- Enkelt tiltak som vil kunne gi verdifull data på hvilke parasitter reinen har og i hvilke konsentrasjoner
- Billig og enkel kilde til informasjon. Mulig det allerede finnes finansiering i overvåkningsprogrammet

Fra drøftingen:

- Veldig enkelt og greit å gjennomføre i forbindelse med jakta. Kan utvides til å gjelde både voksen og kalv. Kanskje ikke aktuelt hvert år.

Konklusjon: *Tiltaket tas videre, men ikke med høy prioritet.*

Målebånd for jegere

Utdeling av målebånd ble ikke anbefalt, da man så for seg at det kunne bli veldig mye forskjellige mål.

Konklusjon: *Tiltaket forkastes.*

Bestandsanalyser

- NINA utvikler ny bestandsmodell og ved bestandsanalyser vil man kanskje bedre kunne forklare nedgang i slaktevekter og kalveproduksjon. Vil kunne bidra til mer presis kvotefastsetting
- Bestilling vil tidligst kunne skje i 2024, og vil koste 1-3 millioner. Fellesprosjekt kan få ned prisen

Fra drøftingen:

- Nedgående slaktevekter virker som en trend for alle hjortedyr, med lokale variasjoner. Kan man dra opp sammenligninger mellom arter? Har det noe med klima å gjøre? Det er en vesentlig forskjell mellom villrein og de andre hjortedyrene. For villreinen har vi kontroll på bestandsstørrelse, mens de andre hjortedyrene er i mer eller mindre ukontrollert vekst og vi har lite kunnskap om beitetilstander for dem. Men det som er en felles for alle er jo nettopp effekter av vær og klima, blant annet på beitekvaliteter. Man bør følge med på effekter av klimaendringer på villrein og andre hjortedyr.
- Har man så god kontroll på forvaltning at det som tas ut ikke påvirker slaktevektene? Før har jo jakt på de største bukkene ført til nedgang i bukkevekter. Er dette «fiksa»? At man tar ut store bukker har ikke så mye å si for kondisjon på dyrene, men hvilken effekt har det hvis man tar ut store kalver? NINA har hatt lyst til å jobbe med jegerseleksjon og hvordan jaktuttak påvirker villreinen. Noen steder premieres det for å skyte små dyr, inkludert små kalver. Men mange får jo ikke så mange skuddsjanser, så man skyter kanskje de dyrene man får mulighet til.
- Aktuelt tiltak, men er jo kostbart, så ikke hvis pengene går vekk fra ferdselsrestriksjoner.
- Når vi oversender tiltaksplanen må det være synlig hva vi har diskutert selv om vi velger å ikke prioritere det.
- Viktig å ikke utelukke et godt tiltak selv om det er dyrt. Man vet jo enda ikke hvor mange penger som vil bli tilgjengelig. Kan jo være aktuelt å legge inn en kommentar til prioriteringa i tiltaksplanen. Man kunne for eksempel sagt at kunnskapsinnhenting burde tas fra et annet budsjett enn de konkrete tiltakene vi kommer fram til. Det er snakk om veldig ulike finansieringsmidler og etater i de ulike tiltakene. Kan ikke begynne å rangere ting som forskning opp mot kompensasjonsordninger for nedlegging av DNT-hytter f.eks, det er så ulikt.

Konklusjon: *Tiltaket tas med videre, men et spørsmål om prioritering.*

Helse/parasitter og tiltak knyttet til begrensning av smittespredning

Fra drøftingen:

- Dette kan løses utenfor tiltaksplanen med dialog mellom beitenæring og forvaltning.
- Kom fram på fagdagen at det er en vinn-vinnsituasjon for villrein og beitenæring med tiltak som begrenser smitteoverføring og tetthet av parasitter, og dette gjelder jo også i Snøhetta.
- Dyr på beite og salteplasser har et helt annet omfang i Snøhetta enn i Knutshø. Men da er det kanskje også lettere å få på plass noen tiltak.
- Kanskje man kunne utarbeide noen anbefalinger: innsamling av saltstein på høsten, holde saltsteinene utilgjengelig frem til beiteslipp, saltoppsamlere, ikke permanente salteplasser osv.
- Begynner man å pålegge ting så må det komme tilskudd/kompensasjon.
- Kan man få litt færre salteplasser slik som det var før? Vanskelig, men en god start å få en oversikt over alle salteplasser.

Konklusjon: Tiltaket tas med videre, men uten pålegg rettet mot salteplasser og beitenæring.

FoU-prosjekt på kalvevekter

- NINA planlegger prosjekt på kalvevekter. Snøhetta er interessant område for dem.

1.4. Innkomne innspill og kommentarer fra innspillsrunde 2:

Fristen for å komme med innspill denne runden var 10.august. Har kommet åtte innspill for Snøhetta. Noen innspill er kommentarer på tidligere forslag til tiltak og noe er forslag til nye tiltak, men også mye repetisjon av forslag som har blitt spilt inn tidligere.

Det har for eksempel kommet inn noen kommentarer knyttet til tiltak rettet mot fuglehundprøver i Snøhetta. Blant forslag til nye tiltak har det for eksempel kommet inn forslag om soneinndeling i Stroplsjødalen.

1.5. Videre arbeid

Skal ha møte med kraftregulanter i Snøhetta (Statnett/Statkraft).

Aktuelt å ta opp på møtet:

- Veier
- Kabler
- Terskel over Gåsbu
- Damanlegg, fyllinger, fysiske hindringer
- Begrense regulantens egen aktivitet (hvor/hvordan)
- Planlegg arbeid til gode tider av året

- Kraftregulantenenes behov (veger, transport mm.)
- Status på veger mtp eierstruktur
- Sandgrovbotnvegen

Innspill fra møtet:

Hva er egentlig Sandgrovbotnvegen bygget for, og er den godkjent for privatbilisme? De rette konsesjonsvilkårene er på plass. Kanskje man må endre konsesjonsvilkårene? Litt uenighet om vegen. Det er noen sauebrukere som er avhengig av å bruke vegen, legge inn unntak for næringsdrivende ved forbud mot allmenn ferdsel.

I forbindelse med konsesjonsrevisjonen var det snakk om et fond. Kan man spørre litt mer om det? Var snakk om at noe av pengene kan brukes på tiltak. Hvor mye penger er det?

Oppfølging: Kom gjerne med innspill til hva som må tas opp på møtet.

2. Prioritering av tiltak i Snøhetta

2.1. Ferdsel

Innføre ferdselsrestriksjoner:

Fra drøftingen:

- Kan være lurt å ta brodden litt av frykten for ferdselsrestriksjoner ved å peke på Stropsljødalen, slik at folk skjønner at dette ikke er noe som vil gjelde hele fjellområdet hele året.
- Trekk over Stropsljødalen og Snøheimvegen er forskjøvet med flere uker på grunn av mye ferdsel i området. Noe må gjøres med dette. Av de som besøker området er de langt fleste utlendinger og førstegangsbesøkende, altså folk som går på merka stier osv.
- Få frem at det å innføre ferdselsrestriksjoner ikke er noe nytt. Dette har man gjort før mange ganger, bare i forbindelse med andre arter (fugl).
- Enighet om at ferdselsrestriksjoner må innføres i Stropsljødalen. Viktig at tiltakene er enkle for folk å forstå. De fleste vil ta hensyn, men skjønner ikke hva som er problematisk. Kanskje det derfor burde være restriksjoner helt fra Hjerkinntil Kongsvoll?
- Kan man få vekk deler av fricampingen osv, og konsentrert ferdselen litt rundt Hjerkinntil.
- Når på året skal ferdselsrestriksjonene gjelde?
- I forbindelse med rotasjonstrekket er det trekkveger på begge sider av Kolla, bør åpne opp så mye som mulig for å få best forflytting. Forbi Stropsljødalen og Kolla så åpner landskapet seg og det blir lettere for reinen å gå over Snøheimvegen enn Stropsljødalen.
- Man må kraftig ned i antall folk for at trekket skal fungere.
- Vanskelig problemstilling med ferdselsrestriksjoner i et område ettersom man da kan ende opp med bare å forflytte ferdselen, men da får man i hvert fall ett område med ro.
- Hvordan markedsføre de områdene man vil at de skal gå i?

Moskus: Fra drøftingen:

- De som kommer til Stroplesjødalen vil se på moskus. Kunne det kanskje vært lurt å heller fjerne moskusen enn å innføre ferdselsrestriksjoner? Sannsynlig at folk vil utfordre slike restriksjoner. Kan bli vanskelig, men man kunne jo gått for et trinnvis tiltak. Hva skal i så fall komme først og sist?
- Hvor nære skal en tillate at folk går moskusen? Kan man si noe om dette. Bedre å sette opp et utkikkspunkt? Skal ikke store greiene til før folk uansett føler de har fått en opplevelse.
- Det er veldig fint i Stroplesjødalen, uavhengig av moskus. Et område folk føler eierskap til og folk vill finne andre innfallsporter (Sæterfjellet, vållåsjøvegen osv).
- Hadde man fjernet moskusen så hadde man også fjernet ferdselen? Noen mener dette burde prioriteres. Ferdelsrestriksjoner kan oppheves, men å skyte moskusen kan ikke reverseres. Må være trinnvis tiltak i så fall.
- Ferdelsrestriksjoner er inngripende, men kanskje det kan få folk til å skjønne alvorret i situasjonen dersom man sier at alternativet er å skyte moskusen.
- Det er noen forvaltningstiltak som fungerer greit, som f.eks Moskusstien, men praktiseringen bør strammes opp.
- Å fjerne moskus vil skape mye støy. Moskusen er jo ikke egentlig problemet, men folkene som kommer for å se på dem. Kunne man hatt ei tynn stripe opp på Høgsnyta sånn at folk kan se moskus i kikkert og så ferdselsrestriksjoner lenger inn?
- Er det aktuelt med flytting av moskus? Lokalpolitisk blir vel flytting omtrent det samme som å fjerne.
- Kunne vært aktuelt med en soneinndeling i området: Moskusstien alle har lov å gå, lenger innenfor må man ha med guide, nord for Kolla er det totalt ferdselsforbud i en gitt periode. Og ellers fortsette som i dag med Snøheimvegen. Hvis det ikke fungerer, så kan man vurdere å gjøre noe mer.
- Tror i såfall man må ha et større område. Det er ikke bare Stroplesjødalen hvor folk kan se moskus uten guide hvis de vil det. Hvis man har som utgangspunkt at moskus er det som tiltrekker folk.
- Kan man gjerde moskusen inne som alternativ før flytting eller avlivning? Ta inngangspenger som senere kan brukes på noe nyttig.
- Man må se på hva problemet er: Snøheimvegen, Stroplesjødalen, og Høgsnyta. Restriksjoner lenger vest har jo ikke noe for seg. Villreinen bør kunne trekke forbi Stroplesjødalen og Snøheimvegen nå på denne tida av året.
- Å innføre ferdselsrestriksjoner er vanskelig. Lokalbefolkning har jo tradisjonelt brukt områdene, så det er veldig vanskelig å stenge av Stroplesjødalen. Kan ikke la turisme ødelegge for en hel kultur. Man må se på andre metoder for å begrense ferdsel også. Bygdefolk har ofte forståelse for at det må gjøres. Viktig å huske på at det går an å oppheve en restriksjon igjen, og at det går an å gå andre plasser.
- Aktuelt å opprette jaktfrie områder før man innfører generelle ferdselsrestriksjoner. Et ferdselsforbud blir jo også et jaktforbud om man forlenger det inn i jakta.

- Bruken av fjellet har også endra seg. Ferdelsrestriksjoner kommer til å bli uunngåelig dersom man ønsker å ta vare på naturen. Vi må få på plass tiltak som monner litt. Må ha ferdelsrestriksjoner i perioder. Tror ikke det er problemer å få forståelse for det hvis det argumenteres godt.
Tror at folk vil akseptere det og forstå det, men det er likevel trist å bli utestengt fra områder man har sterkt eierskapsforhold til. Man lærer å respektere dyrene ved å være ute og bruke områdene, man lærer ikke ved å ikke være der. Da blir det et vern som vi ikke ønsker.

Konklusjon: Tiltakene ferdelsrestriksjoner og fjerning av moskus tas med videre, flytting av moskus prioriteres ikke.

Reinheim, Snøheim og Snøheimvegen:

Fra drøftingen:

- Tilbake til opprinnelig tiltenkt bruk av skytefeltet.
- Stenge Reinheim. Forsøksstenge stenge reinheim i fem år. Sette opp ei nødbu.
- Hvis vi tenker på villreinen sitt beste så legger man ned både Reinheim og Snøheim, men hvis man ikke ønsker det, så kan begge hyttene gjøres selvbetjent/ubetjent.
- Går det eventuelt an å flytte Snøheim nærmere E6?
- Det fungerer å frakte folk med buss fra Hjerkin til Snøheim. Men det er mange andre gode formål som også skal innover vegen (vedlikehold, varelevering, forskning osv.).
- Kan det bli påbudt at man må ta buss dersom man skal innover Snøheimvegen? Hvor mange busspasseringer kan du ha for at reinen fortsatt skal passere? Det vet man ikke.
- Burde være slik at det kun er bussen som får kjøre, andre formål må også bruke bussen og bussen kan ha henger. Eller eventuelt at andre formål må kjøre samtidig som bussen.

- De som går fra Snøheim skal opp til Snøhetta, og ferdsel Snøheim-Snøhetta er ikke et problem for villreinen. Strengere bussregime og restriksjoner i Stropplsjødalen vil hjelpe. Redusere bussavganger, samtidig som påbud om å ta bussen.
- Heller opprettholde eller øke antall avganger for at det skal være kanalisierende.
- Innføre trinnvise tiltak: Stenge Reinheim og ferdelsrestriksjoner i Stropplsjødalen, Snøheim gjøres ubetjent, og hvis det ikke fungerer så må noe gjøres med Snøheimvegen.
- Er det mange som sykler innover Snøheimvegen? Kun lov 1-15 juni kan folk sykle inn. Ikke veldig mange som går mellom Reinheim og Snøheim.
- Hvis man stenger Snøheimvegen så vil trafikken flyttes til andre steder.
- Åmotdalshytta ligger også dårlig til med tanke på kalvinga.

Konklusjon: Ulike meninger i møtet, men enighet om at tiltak må til. Jobber videre med dette. Trinnvise tiltak er aktuelt.

Forby sykling:

Fra drøftingen:

- Sykling blir mer og mer populært, og blir dermed et økende problem. Har tidligere fått klager på at stier blir ødelagt som følge av sykling.

- Aktuelt med trinnvis tiltak også her; Begynne med forbud i nasjonalparken, og så eventuelt utvide. Sykling er allerede forbudt i nasjonalparken utenom de stiene man gir rom for i forvaltningsplanen.

Konklusjon: *Tiltaket tas med videre.*

Forby fuglehundprøver:

Fra drøftingen:

- Kan være aktuelt å kutte ut taksering?
- Er det noe problem å flytte fra akkurat vest for E6? Helt gjennomførbart å flytte det.
- Som argumentasjon for å holde praksisen slik det er i dag pekes det blant annet på lange tradisjoner, god dialog, foregår over kort periode og utgjør svært liten del av total ferdsel.
- Det veldig begrenset i tid og rom, så man har god kontroll på det.
- Kan villreinen reagere på luktstoffer fra hund og folk som ligger igjen i ettertid? Ja, det er mulig, men man vet ikke noe særlig om det. Effekten kan være lenger enn akkurat den tida det foregår.
- Selv om det bare er to hunder som er aktive om gangen, så er det likevel mye folk og hunder i området.

Konklusjon: *Tiltaket utredes og jobbes videre med.*

Teltforbud i Stroplsjødalen:

Fra drøftingen:

- Hvis man legger ned Reinheim, så kan teltforbud i Stroplsjødalen kanskje bli mer aktuelt.
- Moskus i området gjør at det ikke føles så trygt å telte.
- Teltforbud har vært praktisert på Hardangervidda. Kan jo være fint å ta med som tiltak nå som det fortsatt ikke er et stort problem, og ha med egensikkerhet som en del av begrunnelsen.

Moskus:

- Har allerede diskutert moskus i forbindelse med ferdselsrestriksjoner. Flere aktuelle tiltak.

2.2. Infrastruktur

Stenge tilkomstveger til villreinområdet

Fra drøftingen:

- Hva er aktuelle datoer for åpning og stenging av tilkomstveger? Åpningsdato 1.juli kom opp på fagdagen. Aktuelt med stenging av alle tilkomstveger frem til 15.juni. Fullt mulig, men det vil bli en debatt. Folk vil helst ha det brøytet til påske.
- Den totale trafikkmengden går uansett ned utover høsten, så åpningstid er viktigst.

- Kan være litt ryddig å ha en stengetid.
- I verneområdene er vegene åpne 01.06- 01.12.
- Kan være vanskelig å få lokal aksept for et slikt tiltak. Kunne vært bra med trinnvise tiltak på dette området. Mange synes kjøring i fjellet er en uting, så bygdefolk kan også sette pris på et slikt tiltak.
- Viktig å tenke både på vegger i og til villreinområdet.

Konklusjon: *Jobber videre med dette tiltaket. Ønskelig med åpnings -og stengetider på vegger med tilkomst til villreinområdet.*

Torbuhalsen:

Fra drøftingen:

- Stoppforbud kan hjelpe her. Mindre inngripende enn fjerning av vegger.
- Tunell er dyrt.
- Å sette opp bom er veldig aktuelt. Aktuelt med to bommer; en på Aursjøsida (ca. ved Norbua), og en ved hyttene ved Torbuvatnet. Folk som har hytter på Aursjøsida er kritiske til å stenge ved Torbuvatnet siden de da ikke får tilgang til hyttene sine før seinere i sesongen.
- Få ned kraftledningene. Det vil gjøre at det blir lettere å få med folk på andre tiltak. Hvilke strekninger er mest viktig? Torbuhalsen, ikke snakk om lange biten, 1 km ca.
- Usikker på effekten av kraftlinjer, behov for mer kunnskap om det
- Aktuelt også med ferdselsforbud på Torbuhalsen. Må gå så langt ut på begge sider at man ikke risikerer at ferdsel i områdene rundt gjør at trekket uansett ikke tas i bruk. Må muligens se litt på regelverk, verneforskriften gjelder ikke her.

Konklusjon: *Tiltakene tas med videre.*

Stopp- og parkeringsforbud:

Konklusjon: Enighet om at tiltaket tas med videre.

2.3. Infrastruktur øst

Faunaovergang over E6:

Konklusjon: *Tiltaket prioriteres høyt*

Legge skiløypa på Fokstugu nærmere dalkanten og ikke kjøre denne etter påske:

Fra drøftingen:

- Løypa går veldig nærme E6 allerede, og løypene blir heller ikke kjørt etter påske. Ikke rein i området på den tida av året.

Konklusjon: *Tiltaket prioriteres ikke.*

Hindre bygging av ny bru for biltrafikk i Grødalen:

Fra drøftingen:

- Er en del bukk som trekker over på Heimfjella, men ikke et stort problem.
- Kommunal veg til brua og privat veg videre innover. Forslag om å skilte eller bomme sånn at det er kun kjøring til hyttene videre over brua. Sette opp bom på kommunen sin side. Det er en fin parkeringsplass ved brua.

2.4. Infrastruktur vest

Flytte/stenge «Fjelløypa på Bjorli»:

Fra drøftingen:

- Det er to løyper man må se på; Fjelløypa og Konglebergløypa (ny). Det var tenkt at løypene skulle sørge for at folk ikke går enda lenger inn i fjellet, men lite dokumentasjon på at løypene har den virkningen. Bør gjøre noe med løypene i tiltaksplanen. Viktig at det er kanalisierende tiltak på Bjorli.
- Har også vært kjørt skuter opp mot Merratinden. Var bukker der i vinter.
- Sykling er en økende aktivitet i området.
- Har begynt med sykkelutleie på Bjorli. Da sykles det gjerne vestover.

Konklusjon: *Jobber videre med tiltaket.*

Sandgrovbotnvegen:

Fra drøftingen:

- Viktig at det settes inn noen tiltak her. Stenging bør prioriteres, men også nevne andre muligheter slik at man sikrer at i alle fall noen tiltak innføres.

Konklusjon: *Tiltaket prioriteres.*

2.5. Planer/ lovverk/reguleringer

Regionale planer bør bli juridisk bindende:

Fra drøftingen:

- Det hadde vært veldig bra for villreinen. Diskuterer også statlige planretningslinjer, men å innføre planretningslinjer vil bety litt det samme som å gjøre regional plan juridisk bindende. Da må det heller være statlige planbestemmelser, hvis det skal ha kraft.
- Kommunene er litt mer involvert i utvikling av regional plan, så kan kanskje være lettere å få kommunene med på et slikt tiltak.

Konklusjon: *Tiltaket prioriteres.*

Forby ytterligere arealinngrep i fjellet:

Fra drøftingen:

- Revidering av regional plan bør oppgraderes for da kan man få inn dette.

Ikke tillate påbygg/utvidelser av buer og hytter i villreinområdet:

Konklusjon: *Tiltaket tas med videre.*

Forslag om at utbygging av alpinanlegg på Bjorli og Eikesdalen ikke bør gjennomføres:

- Enighet om at det, for villreinen, hadde vært best om Eikesdal Alpin ikke blir bygget ut.

Villreinformvaltninga bør bli høringspart i alle byggesaker:

Fra drøftingen:

- Mange kommuner glemmer villreinnemda i høringsaker. Viktig å sikre at villreinformvaltning alltid får tilsendt høring.

Konklusjon: *Tiltaket tas med videre.*

2.6. Hytter/bygninger

Utleiehytter bør stenges deler av året (spesielt vinterstid, til og med kalvingsperioden):

Fra drøftingen:

- Mange slike hytter er jo stengt gjennom vinteren allerede, dermed ikke så inngripende tiltak.
- Hva menes med utleiehytter? Fjellstuer, statsskoghytter osv.
- Hva hvis det blir mer attraktivt å legge ut sin egen fiskebu på airbnb da?
- Hvilke områder skal man stenge i? Viktig at ikke bare de som har sin egen hytte får bruke fjellet, men også folk som ikke ønsker privat hytte, folk med dårligere råd osv.

Konklusjon: *Jobber videre med tiltaket.*

Viewpoint SNØHETTA

Her har det kommet inn flere forslag til tiltak:

- Stenge viewpoint SNØHETTA når det er villrein i området.
- Flytte viewpoint SNØHETTA
- Stenge viewpoint SNØHETTA 15. august
- Sanere viewpoint SNØHETTA

Fra drøftingen:

- Viewpoint SNØHETTA (VP) er den eneste plassen turistene besøker hvor de treffer en person (naturveileder) som kan gi informasjon og fortelle om villrein. Det er lite spredning utfra VP, men folk går dit selv om den er stengt.

- Flere og flere går videre opp på toppen av Tverrfjellet ved Viewpoint og så ned langs ryggen på andre sida. Unødvendig å ta avstikkere fra utkikkspunktet - kunne man gjort noe med det? Sette opp et gjerde eller lignende?
- VP er litt nære myra i Grisungdalen. I forbindelse med jakt har man observert at dyrene som går der har vært tydelig forstyrret av stor trafikk oppe på VP.
- Fra forvaltninga sitt ståsted så er VP viktig. Viktig å ha et sted å vise folk til. Burde kunne ha en ordning hvor VP stenges når det er rein der. Ideelt med mer forutsigbare løsninger. Ikke ønskelig å ha spontan stenging, selv om man jo selvfølgelig må gjøre det hvis reinen er i området.
- Helt avhengig av å ha et punkt å vise folk til. Tiltak knyttet til VP bør i alle fall ikke være førsteprioritet.
- Mange kommer til VP fordi de ønsker å se selve bygget. De vil se bygget, så utsikten, så moskusen, i den prioriterte rekkefølge. Dermed kommer mange også utenfor åpningstid. Så hvorfor må bygget være der det ligger i dag? Skulle man hatt VP slik det egentlig er tenkt, så burde det kanskje heller vært ei lita bu.
- Kunne man knyttet VP til moskus i større grad? Som trekkplaster for å få folk vekk fra Stropsljødalen. Bygget er veldig fint så burde absolutt brukes til noe. Kanskje kunne man ha satt opp en stor, flott kikkert for å se etter moskus fra VP.
- Man må også få slutt på all bobilparkeringa knytta til VP.
- Hvis man flytter det så burde det være lettere tilgjengelig for funksjonsnedsatte osv.
- Det er i alle fall et kunnskapspotensiale der. Lett tilgjengelig informasjon.

Konklusjon: *Tiltaket prioriteres ikke veldig høyt, men det må jobbes videre med og utredes hvor bygget eventuelt kan flyttes til, kostnader ved flytting osv.*

3. Avslutning

Fint å kunne møtes å diskutere, men vanskelig å rekke over alt. Vi rakk ikke diskutere tiltak knyttet til jakt, viktig å se litt på dette til neste gang.

Ønske om å drøfte ut fra fokusområder og hva som kan gjøres i de enkelte områdene, heller enn å diskutere tema.